

német tánc-zenemű volt; Lanner József (bécsi mulatóhelyek karmestere, élt 1801 ápr. 12. — 1843 ápr. 14.) fejlesztette gazdagabb dallamú, több „szám”-ból álló ciklussá, a melyet kartársai, az idősebb Strauss János (szintén Bécsben élt, 1804 márc. 24. — 1849 szept. 25.) olyan dús alkotóképzelettel termékenyítette meg, hogy messze földre eljutott, sőt ő maga is zenekarával Párizsban s Londonban vendégszerepelt, a mi akkor sokkal nagyobb vívmány volt, mint egy mai hangversenykörút. Első külföldi vendégszereplése Pesten folyt le, 1833 nov. 7. — 11.; újra eljött 1841-ben. Fiai: 1) János, a kit a közvélemény a „Keringőkirály” névvel illetett, sz. 1825. okt. 25. Bécsben, megh. 1899 jún. 3. u. o. Korán kivált atyja zenekarából s negyedmagával kezdett játszani vendéglőkben; teremtoereje meghozta a hirnevet, zenekara mind nagyobb és tekintélyesebb lett, kisebb zeneműveinek (jórészt keringők) száma végre megközelítette az 500-at. Páratlan gazdag dallamtermő invenció, kedélyes hangulat, pikáns ritmika tesz bájossá és üdévé zenéjét. Hosszú rábeszélésre volt szükség, míg rászánta magát nagyobb mű, színpadi mű írására: meg kellett mutatnia, hogy nemcsak Franciaország tudja az akkoriban új divaticket, a hódító operettet, produkálni. Megírta első operettjét: „Indigo” (1871); a zene nagyon tetszett, de a nem színyszerű szöveg gyengesége miatt hamar letűnt a műsorról. (1906-ban, hogy szépségeit megmentse a mai közönség számára, új szöveget írt alája Reiterer E. „1001 éj” c. alatt). S megízlelve a sikert, átadta zenekarát öccseinek (l. lentebb) s alkotóerejét az operettre összpontosította, a hol a táncritmusokra is bőséges alkalom kínálkozott. Művei: „Der Karneval in Rom” (1873), „Die Fledermaus” (1874, magyarul először: „A böregér” c. adták, csak az operaház színlapja változtatta „Denevér”-ré. Őriási sikere csakhamar elvitte a művet Franciaországba is: Párizsban „La tzigane” c. ment, 1877-ben); „Cagliostro” (1875), „Prinz Methusalem” (1877); „Blindekuh” (Szembekötösdí, 1878; „Das Spitzentuch der Königin” (1880); „Der lustige Krieg” (1881); „Eine Nacht in

Venedig” (1883); „Der Zigeunerbaron” (1885); „Simplicissimus” (1887), — mindezeket Budapest közönsége először a gyapju-uccai német színházban ismerte meg, mely 1889 decemberben leégett. Ezután magasabb műfajjal próbálkozott S.: vígoperaszöveget írt számára Dóczi Lajos, Arany János balladájából: „Ritter Pasman”-t, elő is adta a bécsi udvari opera (1892), de a darab az idegen légkörben nem tudott megélni. Az operett azonban még egypár szép sikert hozott a nagy zeneköltőnek: „Fürstin Ninetta” (1893); „Jabuka” (1894); „Waldmeister” (Májusi bor, 1895); „Die Göttin der Vernunft” (1897). Hagyatékában „Aschenbrödel” (Hamupipóke) c. balettet is találtak. — Mindezek legnagyobb részét magyar színpadokon is hosszúéletűek voltak, diadalutjuk a Népszínházról indult ki. Bemutató előadásukról, sajnos, nem mindig találtunk pontos feljegyzéseket: „Szembekötösdí” első előadása volt 1879 őszén; „A furcsa háború” e. e. 1882 jan. 31.; „Methusalem herceg”, 1884 szept. 5.; „A királyné csipkekendője”, e. e. 1885 dec. 29.; „A cigánybáró”, e. e. 1886 márc. 26. Később jöttek: „Simplicissimus”, „Egy éj Velencében”, „Jabuka”, „Májusi bor”. 2. S. Josef, osztrák zeneszerző. Nálunk is bemutatott operettjei: „Tavas”, szövegét írta: Duvall és James után: Lindau Karl és Wilhelm, ford.: Mérei Adolf. Bem. 1903 okt. 16. Magyar Színház. „A milliárdos kisaszszony”, szövegét írta: Lindau Karl. Ford. Mérei Adolf. Bem. 1906 szept. 22. U. o. (Kereszty István.)

Straus Oscar, osztrák zeneszerző, sz. 1870. ápr. 6-án, Bécsben. Színházi karmester volt 1895-1900-ig Brünnben és Berlinben. Leghíresebb operettje a „Varázskeringő” (L. o.). Egyéb munkái, melyek nálunk is színre kerültek: „A csokoládékatona”. „A víg Nibelungok”, operett 3 felv. Írta: Rideamus (álnév). Ford. Mérei Adolf. Bem. 1907. aug. 30. Király Színház. „Tapferer Soldat”. Bem. Préger társulata a Vígszínházban, 1912 máj. 24. „A kis barátnő”, op. 3 felv. Sz. írta: Stein és Willner. Bem. 1912 jun. 2. Nagyváradon. „Legénybucsu”, operett